کودەتایەک لە مێژوو.. راسانێک بۆ ئێستا.. ئیدریس مستەفا

باسێک دەربارەی رۆمانی “نیشتمانی سارا”ی میران ئەبراهام

“ئاخ شارەکەم سلێمانی هیچ جێگا و شوێنێک نیە لەم دونیایەدا بە قەد تۆ دڵگیر و خۆش بێت.”
باپیرە خایم

وشەیەکی پێویست:
ئەرستۆ دەڵێت “بیروباوەڕی مەزن کاتێ لە دایک دەبێ کە دەم بکوتێ لە بابەتە حەرامکراوەکان.” رەشکێنی لە بیروباوەڕی باودا هەمیشە زەحمەت بووە بەڵام بەرهەمێکی هەبووە کە دواتر هەموان یان دوای کەوتوون یاخود کەوتوونەتە مینە کردنی. ئەمە بۆ هەر بیروباوەڕێکی نوێ یان دیدێکی جیا لەوەی کە هەیە هاتۆتە پێش. من لێرەدا تەواوی رەمزە رۆشنبیری و مێژوویی و ئاینی و سیاسی و خامە بەدەستەکانی نەزیک بە سەدەیەک لە رابردووی خۆمان، بەتایبەت ئەوانەی ناوچەی سلێمانی، دەخەمە ژێر پرسیار و رەخنەیەکی توندەوە لەمەڕ مەسەلەی کارەساتی نەنووسراوەی کوردە جووەکان. مەسەلەکە هەر کوردە جووەکان نین بەڵکو ئەو خوڵق و مۆراڵ و هەڵویست و ئەخلاقیات و شەهامەت و نمەکزادەیی و تێگەیشتنە کۆمەڵایەتی و رۆشنبیری و مرۆڤدۆستییە کە رەمزە مێژووییەکانی ئێمەی تێیدا بوون. رەنگە بە بڵێن زیاد لە پیویست دەڕوات، بەڵام “ئێمە دەبێ زیاد لە پیویست بڕۆین گەر بمانەوێ راستییە ونبووەکان بدۆزینەوە.” ئەلبێرت کامۆ.

[بۆ درێژەی بابەت کلیکی ئێرە بکەن…]

EdrisMustafa-SaraDownload

هەڵبژاردنی ئەمجارەی عێراق و بایکۆت.. موئەیەد ئەحمەد

لەگەڵ ئەوەشدا کە هەڵبژاردن و سیستمی پەرلەمانی لە ڕووکەشدا مەسەلەیکی سیاسی گشتیە بۆ ڕێکخستنی نیزامی سیاسی بۆ هەموو کۆمەڵ، لە جەوهەردا کار و میکانیزم و سیستمی سیاسی چینی بورژوازی و نۆینەرانی سیاسیەتی بە تەنها. هەر بۆیە، هەڵبژاردن و بایکۆتی هەڵبژاردن لە عێراقدا، بەو ئەندازەیەی کە باسمان لەسەر پرۆسەی کێشمەکێشی چینە دژبەیەکەکانی کۆمەڵگەیە، سەر بە دوو کەمپ و مەیدانی سیاسی و چینایەتی جیاوازن.
هەڵبژاردنی پەرلەمانی کە بڕیارە لە ئۆکتۆبەری ئەمساڵدا بەڕێوبچێت و هەموو حزبە سیاسیەکانی عێراق و هەرێمی کوردستان بەشداربن تیایدا، جیا نیە لە پرۆسەی سەرکوت و لەباربردنی ڕاپەرینی ئۆکتۆبەر (٢٠١٩). خۆهەڵەکردن و چاوپۆشی لەم ڕاستیە سیاسیە سادەیە یا گەلیەتیە یا مەبەستی سیاسی کۆنەپەرستانەی لە پشتەوەیە. هەر بۆیە باسکردن لە هەڵبژاردنی ئیستا بەبێ باسکردنی ڕاپەرینی ئۆکتوبەر و ئاکامەکانی پرۆسەی گۆڕانکاری شۆڕشگێڕانە لە کۆمەلگەدا بە گشتی، نە دروستە وە نە ئەتوانری باسێکی هەدەفمەند بێت کە پراتیکی شۆرشگێرانە و سۆشیالیستی لە سەر بینا بکرێ.
هەموو ڕەوت و حزبەکانی بورژوازی ئیسلامی و قەومی دەسەڵاتدار و پاڵپشتەکانی لە دەوڵەتە ئیمپریالیستی و ناوچەییەکان، بەتایبەت ئەمریکا و رژێمی جمهوری ئیسلامی ئێران، هاوڕا و چوونیەکن لەسەر ئەنجامدانی هەڵبژاردن، ئەمەش بەسادەیی لەبەر ئەوەی کە هەڵبژاردن و پەرلەمان ئامڕازی ڕاگرتنی ڕژیمی سیاسی ئیستای عێراق و شەرعی دانە پێی لە لایەن جەماوەرە. ئەمە سەرباری ئەوەی کە میکانیزمەکی سەرلەنوێ بەرهەمهێنانەوەی “پرۆسەی سیاسی” و دابەشکردنی دەسەڵات و سەروەتی بەتاڵابراوی کۆمەڵگەیە لەنێوان باڵەکانی ڕژێمی “موحاسەسەی” تایفی و قەومی.
پرسیاری سەرەکی ئەوەیە کە خالە جیاکەرەوەی هەڵبژاردنی ئەمساڵ چیە لەوانەی پێشووتر؟
ئاکامی پیادەکردنی ڕەخنە و تێڕوانینی مارکسیستی و چینایەتی کریکاران لەبەرامبەر هەر دیاردەیەکدا، لە دوا شیکردنەوەدا، کونکریتە و کردەوەی بەدوادا دێت. لە پەیوەند بە هەڵبژاردنەوە ئەم مێتۆدە ئەوە ئەخوازی کە خاسیەتی جیاکەرەوە و چۆنایەتی هەڵبژاردنی ئەمساڵ لەوانەی پێشوو دەستنیشان بکەین و بناسین تا تاکتیک و

سیاس□تی ک□نکر□تی س□شیالیستان□ ل□م بوار□دا داب□یژین و پراتیکی بک□ین.

کار□کت□ری چ□نای□تی ه□□بژاردنی ئ□مجار□ و جیاوازی ل□ ه□ر ه□□بژاردنیکی تر ئ□و□ی□ ک□ بورژوازی و حزب و □□وت□کانی د□س□□ات و ت□نان□ت ب□شی ئ□پ□زسی□نیشی ئ□یان□و□ت ه□□بژاردن و□ک ج□ب□ج□کردنی داواکاری و ئامانجی □اپ□رینی ئ□کت□ب□ر ل□ ق□□□م بد□ن. ئ□م□ش ب□ ئ□و□ی ج□گ□ی داواکاری و ئامانج□ س□ر□کی□ ئابوری و ک□م□□ای□تی و سیاسی□کانی □اپ□رینی ئ□کت□ب□ری پ□بگرن□و□. □اپ□رین ب□ه□ی ز□ر فاکت□ر□و□ پاش□کش□ی پ□کراو□ ب□□ام ق□یران و باری ش□رشگیران□ بنب□ ن□کراو□ و ج□ماو□ری ز□حم□تک□ش و ب□ت□نگه□□اتوو خ□ریکی د□رس و□رگرتنن ل□ ت□جروب□ی □اپ□رین تا ب□ ت□وژم و توانای□کی □□کخراو□و□ جار□کی تر ب□ن□و□ م□یدان.

بورژوازی جیهانی و د□س□□اتدارن ل□ ع□راقدا ئ□و□ باش ئ□زانن ک□ ه□ر د□ستک□وت□کی گرنگی سیاسی و ئابوروی و ک□م□□ای□تی و فیکری ل□ □اپ□□ینی ئ□کت□ب□ر□و□ ف□راه□م ب□ت، بنجی خ□ی ب□ قایمی ل□ ک□م□□گ□دا داد□کوت□ و ن□خشی خ□ی ل□ ج□ست□ی ک□م□□گ□دا ئ□ک□شیت و ئ□ب□ت□ ب□شیکی دان□پچراوی ئیستا و داهاتووی. ه□ر ب□و پ□□ش، د□ستک□وت□کانی ب□ در□ژماو□ ئ□م□ن□ت□و□ ن□ک ب□ چ□ندین سا□ ب□□کو ب□ د□یان سا□، و بورژوازی ناتوانی ب□ ئاسانی □یش□ک□شی بکات ل□ ویژدانی ن□و□ ی□ک ل□دوای ی□ک□کانی دانیشتوان و □□و□ندی سیاسی و فکری و ک□م□□ای□تی و ئابووری□کانی ک□م□□گ□. ن□ک ه□ر ئ□م□ش، ب□□ک□ د□سک□وتیک ک□ ل□ئاکامی ش□رش و □اپ□رین ب□د□ستهاتب□ کاریگ□ری ل□س□ر س□رج□م پر□س□ی ئا□□گ□ری ش□رشگی□ان□ ل□ ک□م□□گ□دا ب□ج□ئ□ه□ل□.

بورژا ئیسلامی و ق□ومی□کانی د□س□□اتدار و ئ□پ□زسیونی ب□رژوازیش ه□ر ل□ س□رتاو□ ل□ ه□و□ی ب□ووچاندا بوون، ن□ک ه□ر ب□س□رکوت ک□تایی ب□ □اپ□رینی ئوکت□ب□ر به□نن، ب□□کو بشتوانن □اپ□رین موتورب□ بک□ن ب□ □□و□ندی سیاسی و فیکری بورژوازی زا□ی ک□م□□گ□و□ و بیک□ن□ ئام□از□ک ب□ ب□ه□زکردنی سیستمی د□س□□اتداری□تی بورژوازی. ه□ر ب□ی□ ئ□بینین ک□ ه□موو ب□ر□ی د□س□□ات و دژ□ ش□رش و میدیا ج□راوج□ر□کانیان ه□میش□ ت□پ□ ب□ ئ□و□ ل□ئ□د□ن ک□ ه□□بژاردنی پ□شو□خت خواستی □اپ□رینی ئ□کت□ب□ر و گ□نجانی □اپ□□یوو□ و گ□رانکاری و □یف□رم و چاکسازی ت□نها و ت□نها ل□م □□گ□ی□و□ ب□د□ستد□ت و ئ□م□ تاک□ ب□دیل□، ل□ کات□کدا ک□ □استی□کان ل□س□ر ئ□رز شت□کی دیک□ ئ□س□لم□نن.

ل□ ب□رامب□ر ئ□م ه□و□ و ت□ق□لایان□ی ک□مپی بورژوازی و د□س□□ات و حزب و هیز□کانی، چینی کر□کار و تو□ژ□ چ□وساو□کانی ع□راق و

جەماوەری گەنجانی کوڕ و کچ و هێزی بەرینی بیکاران لە سەرتاسەری عیراقدا، ڕاستیەکان ئەبینن و هیچ هیوا و ئۆمێدێکیان لە سەر هەڵبژاردن هەڵنەچنیوە تا گۆڕانکاری لەڕێگەیەوە ئەنجام بدرێ. هەر بۆیە هەموو ئاڕاستەکان ئەوە نیشان ئەدەن کە بایکۆتی هەڵبژاردنی ئەمساڵ تەنانەت لە ڕێژەی (١٨٪)ی سالی (٢٠١٨) کەمتر بێت.

هەڵبژاردن و بایکۆت و سیاسەتی شۆڕشگێڕانەی کۆمۆنیستی

بەشێوەیەکی گشتی کۆمۆنیستەکان هەڵبژاردن ڕەت ناکەنەوە، و بەگوێرەی بەرژەوەندییەکانی بەرەوپێشچونی خەباتی چینایەتی کریکاران و زەحمەتکێشان بریار لەسەر بەشداریکردن یا بایکۆتی هەر هەڵبژاردنێکی پەرلەمانی بورژوازی دیاریکراو ئەدەن، و بایکۆتی کۆمۆنیستەکان بۆ ئەم هەڵبژرادنەش لەسەر هەمان ئەم پرنسیپ و بنەمایانە و کارەکتەری کۆنکرێتیەتی.

ئەوەی کە بڕاوەیە و میژووی خەباتی کۆمۆنیستەکان و پرۆلیتاریای سۆشیالیستی جیهانی نیشانیداوە ئەوەیە کە کاتیك کۆمۆنیستەکان لە هەڵبژاردنە پەرلەمانیەکان و پەرلەماندا بەشداری ئەکەن، بەشداربوونیان لەو تێڕاونین و سیاسەتەوەیە کە پلاتفۆرمی پەرلەمان بەکاربهێنن بۆ تەشهیر بە سیستمی پەرلەمانی و دەرخستنی ناوەرۆکی بورژوازیانە و ناکامیەکانی پەرلەمان بۆ جەماوەری زەحمتکێش و نەداران. ئەمەش یانی بەکارهێنانی پلاتفۆرمی پەرلەمان بۆ ئاژیتاسیۆن و پڕوپاگەندەی سیاسی شۆرشگیرانە و سۆشیالیستی بەدژی پەرلەمان، و هاندان بۆ خەباتی جەماوەری دەرەوەی پەرلەمان و دامەزراندنی دەسەڵاتداریەتی جەماوەری و شورایی، و پروپاگەندە و هاندان بۆ خۆئامادەکردن بۆ شۆرش و بەدیهێنانی سۆشیالیزم. ئەم ڕاستیە سادەیە و ئەم مێتۆدە شۆڕشگێڕانەیە لە بەرامبەر هەڵبژاردن و سیستمی پەرلەمانی بورژوازیدا، لە تێڕوانینی بەشیکی زۆر لە چەپەکان و ڕیفۆرمیستە بورژوازی و وردە بورژوازیەکان، کە بەناوی مارکسیزم و سۆشیالیزمەوە ئەدەین، وەلانراوە، و هەڵبژاردن وەک تاکە بەدیل باس ئەکەن کە بتوانێ گۆڕانکاری سیاسی فەراهم بهێنی و کاریگەری دابنێ لەسەر دەسەڵاتی دەوڵەت لە بەرژەوەندی جەماوەری نەدار و زەحمەتکێش.

هەڵبژاردن بۆ پەرلەمان، و هەروەها خەباتی سیاسی و جەماوەری دەرەوەی پەرلەمان، لە عێراق و هەریمی کوردستان، دوو دیاردە و پرۆسەی سیاسی جیاوازن و کێشمەکێشی نیوان دوو چینی کۆمەڵایەتی جیاوازی دەروونی کۆمەڵگە عەکس ئەکەنەوە. هەڵبژاردن و پەرلەمانتاریزمی بورژوازی فۆرمێکی سیاسی دەسەڵاتداریەتی چینی

بورژوازیە، و دابینکردنی دیموکراسیە بە تۆیژە جۆراوجۆرەکانی ئەم چینە و نوێنەرە حزبی و ڕەوتە سیاسیەکانی و فۆڕمی سیاسی حاکمیەتی ئەم چینەیە، و هێچ پەیوەندێکی بە دابینکردنی ئازادی و ئیرادەی سیاسی جەماوەری کرێکار و زەحمەکێشەوە نیە، و ئەمەش بە ڕوونترین شیوە لە ووڵاتانی کەپیتالیستی ڕۆژئاوادا کە دیمکراسی بورژوازی تیایاندا بەرقەرارە، ئەبینرێ و بەڕێوە ئەچێ. بەهەمان شیوە، لە سەرجەم عێراقدا و لە باشترین حاڵەتیدا، هەڵبژاردن و پەرلەمان، دیموکراسیە بە باڵ و بلۆکە بورژوایە قەومی و ئیسلامی و تایفیەکان تا لە پێشبرکێدا و بەشیوەیکی “دیموکراسی” دەسەڵات و تاڵانچیەتی کۆمەڵگە لە نیوان خۆیاندا دابەش بکەن. ئەڵبەتە، بەکارهێنانی توندوتیژی و کوشتنوبڕین و تیرۆری نەیاران بەشێکی ئەم پرۆسە “دیموکراسیەی”! ئەم ووڵاتەیە.

بە پێچەوانەوەی پەرلەمانتاریزم، خەباتی دەرەوەی پەرلەمانی و هەڵبژاردنەکانی، شیوازیکی تێکۆشانی جیاوازە و سەر بە مەیدان و میکانیزمەکانی خەباتی سیاسی جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێشانە. ئەم خەباتەی دەرەوەی پەرلەمانتاریزم لەکاتی هەڵچوونە سیاسیە جەماوەریەکان و ڕاپەڕینەکاندا بە هیز و توانایەکی زۆرەوە خۆی دەرئەخا، و ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر لە لوتکەی هەڵچوونیدا ساتێکی ئەم پرۆسە بەردەوام و هەمیشەییەی ناو جەرگەی کۆمەڵگە بوو. بایکۆتی هەڵبژاردنەش سەر بەم مەیدانی خەباتەی دەورەی پەرلەمانە و بەشیکە لە دینامیزمی خەباتی سیاسی و نارەزایەتی جەماوەری زەحمەتکێش لە کۆمەڵگەدا.
هەر بۆیە بایکۆت لە عێراقدا هەر تەنها سیاسەتی کۆمەڵێک حزب و ڕێکخراو و لایەن نیە، بەڵکو لە بنەڕەتدا بزوتنەوەیەکە و تەعبیرە لە ڕزگار بوونی جەماوەر لە قەید و بەندی نفوزی بورژوازی و دەسەڵات، و وەڵامی (نا)یە بە سەرجەم سیستمە پەرلەمانی و هەڵبژاردنەکەیان.

خاڵی گرنگ ئەوەیە کە بایکوت و خەباتی دەرەوی پەرلەمان لە عیراق و هەرێمی کوردستاندا مۆرکی ئەم دەورە مێژوویەی پیوەیە کە کۆمەڵگە تێیئەپەڕێنە، کە بە کورتی بەیین وەزعێکی شۆرشگێرانەیە. ئەمەش لەبەرئەوەی کە زۆربەی هەرە زۆری جەماوەر ناڕازیە و نایەوێت ئەم وەزعەی کە بەسەریدا سەپێنراوە چێتر قبوڵ بکات، و بورژوازی دەسەڵاتدارەش لە قەیرانیکی توندوتێژ دایە و باڵەکانی ڕژیم لە کێشمەکێشێکی کوشندەدان لە بەرامبەر یەکتر و بە ئاسانی ناتوانن وەک پێشتر حوکم بکەن. نەک هەر کچ و کوری نارازی و ڕادیکال بەڵکو

ڕیزی بەرینی بیکاران و بێدەرتانان خۆشخەیاڵێکی ئەوتۆیان بە هەڵبژاردن نیە، و ئەمە سەرباری ئەوەی کە چینی کرێکار و سەندیکاکانی و زۆرێک لە کارمەندان و مامۆستایان و کرێکارانی بەشە جۆراوجۆرە خزمەتگوازاری و ئیدارییەکان لە بەرەی بایکۆتی هەڵبژرادنن.

هەتا ئیستاش هیچ سەندیاکایەکی سەربەخۆی کرێکاران یا یەکێتییەکانیان پلانیکیان نەبووە و نیە کە بەشداری هەڵبژاردن بکەن. لەگەڵ ئەم واقعەشدا، بورژوازی و دەسەڵات و هێزەکانی بەرژوا ئەپەزسێن لە هەوڵ و تەقەلای بە ووچاندان بە ئەوەی کە سەندیکای حکومی وەک نوێنەری کرێکاران لە قەڵەم بدەن و واینیشان بدەن کە گوایا سەندیکا کریکارییەکان بەشدارن لە هەلبژاردندا، و تەنانەت بە ناوی حزبی کرێکارانەوە خەریکی ئەم کارەن.

ئەمڕۆ بایکۆتی پەرلەمان و هەڵبژاردن دیاردەیەکی سیاسی بەربڵاوی ناو کۆمەڵگەی عێراقە و ڕاستەوخۆ بەشیکی ئۆرگانیکی هەوڵ و تەقەلای شۆرشگێڕانەی جەماوەری کرێکاران و زەحمەتکێشانە بۆ ڕزگاربوون لە دەستی دەسەڵات و کارەساتەکانی سیستەمی سەرمایەداری. خەباتی کۆمۆنیستەکان بەشیکە لەم خەباتە شۆرشگێرانەیە و بایکۆت بەشیکە لە هەوڵ و تەقەلایان بۆ ئەنجامدانی ئالۆگۆری شۆرشگێرانە. ئەمە لەکاتێکدا کە خەباتی کۆمۆنیستەکان بەشیکی ئۆرگانیکی خەباتی پرۆلیتاریای سەرتاسەری عیراقە بۆ بەدەستهینانی هەر پلەیەک لە باشبژێوی بۆ جەماوەر و هەر پلەیەک لە بەدەستهێنانی ئازادی سیاسی و مەدنی و ڕۆشنبیری لە کۆمەڵگەدا وە هەر پلەیەک لە ڕزگاربوونی ژنان لە کۆتبەندی ئیسلامیزم و قەومگەرایی پیاو سالار و سیستمی پاتریارکی و شۆڤێنیزمی نێرینە.

بایکۆت و تیکدانی ئەجیندەی بورژوازی

مەسەلە و کێشەی سیاسی هەرە سەرەکی بەردەم چینی کرێکار و نەداران و هێزەکانی ڕاپەڕین و شۆرش لە عیراقدا، کێشەی یەکلاکردنەوەی دەسەڵاتی حکومەتی و دەوڵەتی بورژوازیە، واتە گۆرینی دکتاتۆرییەتی بورژوازیە بە دەسەڵاتی چینی کریکار و زەحمەتکێشان و نەداران و جەماوەری ڕاپەریوو. بەدیلە سیاسیە چیانییەتیەکان لەرەدان نەک لە هەڵبژاردن و پەرلەماندا چونکە ئاشکرایە پەرلەمان و هەڵبژاردن کاری سیاسی بورژوازیە و ناوەرەکی بەرژوازیانەی دەوڵەت و دامودەزگاکانی دەست لەنادا، بە پێچەوانەوە هەمان دەسەڵاتی چیناتیی بورژوازی و هەمان هێزی دەوڵەتی حزبە سیاسیە ئیسلامی و قەومیەکان ئەپارێزی و بەهێزیان ئەکات.

نوێنەرانی دەسەڵات و لایەنگرانی هەڵبژاردن لەوانەش کە لەناو ڕاپەرینەوە کەوتونەتە دوای هیزەکانی ڕژێم ئەیانەویت مەسەلەکان بشێوێنن و هەڵبژاردن و نوێنەرناردن بۆ پەرلەمانی دەوڵەتی بورژوازی و ڕژێمی ئەسلامی و قەومی وەک پرۆسەی گۆڕانکاری لەسەرخۆی ئەم ڕژێمە لە قەڵەم بدەن لە بەرژەوەندی جەماوەری نەدار و نارازی و بەتەنگهاتوو، وە ئەڵێن گوایە ئەمە تاکە ڕێگەیە بۆ ئاڵوگۆڕی، لە کاتێکدا ئەمە ڕێگەیەکە بۆ بەهێزکردنی هەمان ڕژێم و تەنانەت گەر کورسییەکانی پەرلەمانی ئەو لایەن و کەسانەی کە بەرنامەیەکی ڕیفۆرمیستیان هەڵگرتبێ و بە ڕێژەیەکی باشیش زیاد بکات.

هەروەک ڕوونە هیزەکانی بورژوازی ناوخۆ و دەرەکی کاتیک کە باس لە ڕیفۆرمی دەسەڵات و کەمکردنەوەی گەندەڵی و زۆر شتی تری لەم بابەتانە ئەکەن، لە بنەڕەتدا مەبەستیان ڕیفۆرمە لە دامودەزگای ڕژیم و دەوڵەتدا، ئەوەش بۆ پتەوکردنی پایەکانی سەرمایەداری نیولیبرالی و پرایڤەتایزەکردن و پەیوەستکردنی نیزامی بورژوازی لە عێراقدا بە سەرجەم جوڵە و کۆڵەکەی سەرمایەی جیهانیەوە، هەر لەم ڕاستیەشدا، بە کەمکردنەوەی هیز و نفوزی باڵەکانی سەر بەم دەوڵەت و هیزی ناوچەیی و ئیمپریالیستی یا ئەوی تریان، و بە جێبەجێکردنی ئەم ستراتیژیەتی بورژوازی یا ئەوی تریان.

هەروەها ئەیانەویت فەراهەمهێنانی "باشبژێوی"! بە دانیشتوان و کەمکردنەوەی بێکاری و دابینکردنی خزمەتگوزاریەکان گرێبدەنەوە بە پەرەسەندنی ئابووری سەرمایەداری نیولیبرالی و کۆڵەکەی سەرمایەی تایبەتەوە. ئەمە سەرباری ئەوەی کە هەموو ڕیفۆرمێکی سیاسیان لە دەوری ئەوەدا ئەخولێتەوە کە ئەم هیزی قەومی و تایفی و یا ئەویتریان بەهێز بکەن و گەندەڵی لە دەستی ئەمایان دەربهێنن و تەسلیمی دەست ئەویتریان بکەن، بەبێ دەستکاری بناغەکانی سیستمی موحاسەسەی تایفی و قەومی و گەندەڵی. هەر لەم ڕاستایەشدا قایمترکردنی دابەشبوونی تایفی و قەومی، وڵاتانی هەرچی زیاتری ناسنامەی (هەویەی) ئینسانی دانیشتوان و مافی هاووڵاتیبونی یەکسانیان.

هەر بۆیە باسوخواسیان دەربارەی ڕیفورم و چاکسازی و وڵاتانی گەندەڵی، و هاندانی جەماوەر بۆ بەشداری لە هەڵبژاردن و پەرلەماندا بۆ ئەوەیە ئەم ئامانجانە بهێنرێنەدی و بەمەبەستی قایمکردنی ڕژێمەکە و پتەوکردنیەتی نەک ئاڵۆگۆڕی ڕژیم و فەراهەمهێنانی گۆڕانکاری لە بەرژەوەندی جەماوەر. بە ئەمکارەش بەدیل و ڕیگەیان هەڵبژرادن و پەرلەمانە و بایکۆت تیکدانی

ئەجندەکەیانە.
هەر وەک ئاشکرایە، ئەوە بورژوازی و لاینگرانیەتی کە هەر تەنها هەڵبژاردن تەڕح ئەکەن و بەدێلکی ئەوتۆیان نیە بەڵام وای دەرئەخەن کە کەمپی بایکۆت بەدیلی نەبێت و گۆایا بایکۆت عەبەسیەت و گۆینەدانە بە دنیای سیاسەت و ئاڵوگۆری سیاسی. ئەمەش وەک هەموو کۆنسێپتەکانی تری باوی بورژوازی وایە کە ئەڵین گوایا سەرمایە وسەرمایەداری نیزامێکی ئەزەلیە و هێچ ئەلتەرن□ت□ق□کی سۆسیالیستی نیە بۆ ئەم نیزامە و ئەیکەنە ئایدیای زاڵ لە کۆمەڵگەدا.

بایکۆت لە هەلومەرجی شۆرشگێڕانەی ئەمرۆی عیراقدا سیاسەتیکی واقعی و بەرچەستەیە نەک عەبەس و گۆینەدان بەسیاسەت، بە پێچەوانەوە بەشداریکردنی هەڵبژاردن و پەرلەمان، وەهم پەخشکردنە بە بورژوازی و سیاسەتی عەبەس و بێهودەییە بۆ پرۆلیتاریا و لەسەرخەت لادانە لە ئەرکە دەستبەجیەکانی ئەم دەوریە لە خەباتی سیاسی پرۆلیتاریای سۆشیالیست و جەماوەری ڕاپەڕیوو.
بایکۆت و ئەرکەکان
بایکۆتی هەڵبژاردن کۆنسێپت و واقعێکی کۆمەڵایەتی و سیاسیە و جیاوازە لە بەرگرتن بە (ممانعە) بەڕێوەچوونی هەڵبژاردن. هەڵبژاردن و پەرلەمان ناکرێ بە میکانیکی و هەڵکوتانە سەر سندوقەکانی دەنگدان و بەرگرتن بە بەشداری خەلك لە هەڵبژاردنەکاندا وەڵام بدرێتەوە. ڕەنگە ئەم جورە کردارانە لە دۆخی توندوتیژبونەوەی کێشمەکێشی سیاسی و چینایەتی کۆمەڵگەدا و لە کاتی بەرەو پێشچوونی شۆرش و بزوتنەوەی شۆرشگێڕانەدا ڕوو بدەن، بەڵام ئەمە ناتوانی ستراتیژ و خاڵی تەوەرەیی دارشتنی سیاسەت و تاکتیکی موشەخەسی شۆرشگێڕانە بێت لە بەرامبەر هەڵبژاردندا. ئەمە جگە لەوەی کە لادانە لەو پرنسێپەی کە پێویستە پەیڕەو بکرێت ئەویش ئەوەیە کە نابی بەر بەهیچ کەسیک بگێرێت کە مافی خۆی پراتیک بکات بە بەشداری هەلبژاردان و دەنگدان یا بایکۆتی کردنی.
ئەوەی کە لە باری عەمەلیەوە پێویستە کۆمۆنیستەکان و شۆرشگێڕان کاری بۆ بکەن، ب□□اوکردنەوەی هوشیاری سیاسی و یەکخستنی ڕیزەکانی خەباتی دەرەوەی پەرلەمان و هەڵبژاردنە. ئەمەش لە دەوری ئاسۆ و ئەجیندەیەکی سیاسی کە بەرژەوەندیەکانی خەباتی چینایەتی کریکاران و نەداران و بێکاران و سەرجەم زەحمتکێشان و ژنانی کریکار و سەرکوتکراو بەرجەسەت بکاتەوە، و ئەم هیزە چینایەتە لەباری سیاسیەوە بەهیز بکات و سەربەخۆیی سیاسی چینایەتی مسۆگەربکات.

دیارە ئەم مەسەلەیە لایەنی جوراوجۆر ئەگرێتەوە بەڵام ئەوەی گرنگە

لە بەرچاو بگێری ئەوەیە کە بایکۆت وەک فۆرمێکی تری هەڵچوونی سیاسی جەماوەری و ڕاپەڕین مامەڵە بکرێت. دیبەیتەکانی کەمپەینی حزب و لایەنەکان و بەرنامەی هەڵبژاردنیان مەتیریالێکی زۆر و زەبەند ئەدات بەدەستەوە کە کۆمۆنیستەکان و شۆڕشگێڕان ناوەرۆکی چینایەتی بورژوازیانە و دژە جەماوەریی ئەو بەرنامانە ڕیسوا بکەن و کۆنەپەرستی ئیسلامی سیاسی و بزوتنەوەی قەومی و تایفی و دژایەتی بەئەمانیان لە بەرامبەر خەڵکی زەحمەتکێش و نەداراندا بدرێتە بەر ڕەخنەی تیژی سۆشیالیستی و پرۆلیتاری تا هەرچی جەماوەری بەرین تری خەڵک قناعەت بکەن بە ڕێگە چارەی شۆڕشگێڕانە و سۆشیالیستی و بایکۆتی هەڵبژاردن.
سیمینار و کۆبونەوەی گشتی بەڕێخستن و باسوخواسی کێشەکانی شۆڕش و ڕاپەڕین و ئامانج و داواکاریەکان و ڕێگەی کۆتایی هینان بەکارەساتەکانی ئەمڕۆ و یەکخستنی ڕیزی پرۆلیتاریا لە مەسەلە ئەسڵی و سەرکیەکانی بەردەم هەر شۆڕشگێڕ و کۆمۆنیستێک لە ئێستادا. هەر بەیە بایکوت و کەمپەینی بایکوت چ لە گەڕەکەکان و گۆڕەپانەکاندا و چ لە سۆشیال میدیا و ئامرازەکانی پەیوەند گرتنی مۆدێرندا ئەتوانرێ لە دەوری ئەو کێشە و مەسەلانەدا بە فراوانی ئەنجام بدری.

مەسەلەیکی تر ئەوەیە کە بورژوازی توانیویەتی هەڵبژاردن و پەرلەمان بکاتە فۆرم و میکانیزمی سەرلەنوێی بەرهەمهێنانەوەی نیزامی سیاسی لە کۆمەڵگەدا و بیکاتە مەسەلەیەکی گشتیی هەموو دانیشتوان. لەم بارەوە ئاشکرایە هەڵبژاردن بەڕاستەوخۆیی ڕیزی بەرینی ووردە بورژوازی شار و لادی ئەگرێتەوە. هەڵوێستی ئەم چینە و توێژگەلێکی دەوروبەری، لە بەرامبەر ڕوودانی ئاڵوگۆڕی ڕیشەیی و شۆڕشگێڕانەدا نیوەناچڵە و چاوی زیاتر لە چاکسازی بۆرژوازیە لەڕێگەی پەرلەمان و هەڵبژاردنەوە. بەڵام توێژە دەستکورتەکانی ئەم چینە کە هەر ڕۆژە لە ژیر فشاری سەرمایە و ڕژیمی سیاسیدا بەرەو ڕیزەکانی پرۆلیتاریا ئەڕۆن، لە باری گوزەران و جێگەی کۆمەڵایەتیانەوە، ڕادیکاڵن و تەنانەت بەشداری ڕاپەڕین و هەڵچوونە سیاسیەکانی جەماوەری نەدار ئەکەن.
نمونەی کردەوەی سیاسی بەشی سەرەوەی توێژگەلی ووردە بورژوازی لە تەجروبەی هەرێمی کوردستاندا بە ڕوونی ئەبینری. ئاراستە و بەرنامەی چاکسازی بەرژوازی قەومی لە کوردستان کە لە بزوتنەوەی گەراندا بەرجەستە بوبووەوە، بوە مەڵبەندی کۆبونەوەی بورژوزای بچوک و تەنانەت بورژوازی ناوەند لە شارەکانی کوردستاندا و توێژگەلێکی بەرینی ڕۆشنبیری قەومی بە دوای خۆدا ڕاکێشا و

کورسیەکانی لە پەرلەمانی کوردستاندا زیادی کرد. ئەم ئەزموونەیە ئەمڕۆ بەشکست گەیشتووە و ئاوات و ئامانجەکانی بە هەوادا چووە، بەڵام ئەم بەشە لە ووردە بورژوازی ڕووی نەکردەتە چینی کریکار و نەداران.

بەهەرحال، ووردە بورژوازی بچووک لە سەرتاسەری عێراقدا بە شیوەی جۆراوجۆر کاریگەریان لەسەر ڕەوەندی سیاسی هەیە و هەم لە هەڵبژاردندا وە هەم لە بەرەی ڕاپەریندا. دوودڵی و ڕاڕایی ئەم تۆیژگەلە سەبارەت بە بایکۆت کاتێک ئەتوانێ بەلای پرۆلیتاریادا بشکێتەوە کە پرۆلیتاریا و بەری شۆڕشگێڕانەی بایکۆت بتوانن کاریگەرییەکانیان هەمەگیر بکەن لە ئاستی کۆمەڵدا.
هەر بۆیە فۆکەسی ئەسڵی لە بایکۆتدا پەیوستە لە سەر ڕێکخستنی هیزی سیاسی چینی کرێکاران و زەحمتکێشان و تۆیژەکانی دەوروبەریان و ڕیزی چەندین ملیونی بێکارکراوان لە هەردوو ڕەگەز، و گەنجانی شۆرشگێر و نەداران بێت. ئەم کارەش بەبێ ڕێکخراوبوونی ئەم چین و تۆیژانە لە سەر بنامای بەرژەوەندی چیانیەتیان ئەنجام نادری.

ئەمرۆ بەرپاکردنی ئالگۆڕی شۆرشگێڕانە لە عێراقدا و سەرخستنی ڕاپەرینی جەماوەری زەحمەتکێش لە هەر کات زیاتر پەیوەست بوەتەوە بە گۆڕینی لاسەنگی هیزی چیانیەتی لە بەرژەوەندی پرۆلیتاریا و تۆیژە نەدارەکان. کێشەی سەرەکی ئەوەیە کە هیشتا پرۆلیتاریا دەستی بە حزبیکی کۆمۆنیستی بەرینی کۆمەڵایەتی خۆی نەگەیشتووە و لە ساتەکانی بونیاتنانی ئەم حزبەدایە، و لە هەمان کاتیشدا ڕووبەرووی ئەرک و کارێکی هەمەلایەنەیە کە پەرسەندنی خەبات و کێشمەکێشی چینایەتیەتی لە بەرامبەر بەرژوازیدا هێناویەتە پێشەوە. بەدەر لەهەر هاژوهوژێکی بورژوازی و ووردە بورژوازی ڕۆشنبیرانیان دژی حزبیەتی سۆشیالیستی پرۆلیتاریا، ئەمرۆ چینی کرێکارو نەداران و زەحمەتکێشان پەیوستیان بە حزبی سۆسیالیستی خۆیانە تا بتوانن ڕابەری ئاڵۆگۆڕی شۆرشگێرانەی کۆمەڵگە بن. بەبرە پشتی هەڵزی بایکۆت ئەم هیزە پرۆلیتاریەیە کە هیچ بەرژوەندیکی نیە لە مانەوەی ئەم باورودەخۆی ئەمرۆ، و بایکۆت و کەمپێنی سیاسی بایکۆیت کاریگەری لەوەدایە کە ڕیزەکانی هەرجی بەرینتری ئەم چینە لە دەوری سیاسەت و پرۆگرامی شۆرشگێڕانەی سۆشیالستی ڕێکبخات و پایەکانی ئەم حزبە کۆمەڵایەتیە ڕزگاریخوازانەیە بونیات بنیت تا بتوانێ بەرە و سۆسیالیزم هەنگاو بنێ.

٢٠٢١-٧-٥

فلاشباک.. لە دەفتەری بیرەوەریی ڕۆژانەوە..-3- نووسینی: ستیڤان شەمزینی

بەشی سێیەم..

نووسینی: ستیڤان شەمزینی

ئێستا کاتژمێر حەوتی ئێوارەیە. دەستم داوەتە پێنووس و لاپەڕەیەکی تر لەم تۆماری ڕۆژانەیە ڕەش دەکەمەوە. ئەمڕۆ لە خولێکی دوو مانگی موزیک تەواو بووم، ئەم خولە لەلایەن مامۆستای موزیک "هێمن حەمەجەزا" سەرپەرشتی دەکرا، شتی نوێ لە تیۆریی و پراکتیکی فێربووم، نوار و کرۆش و دەبڵ کرۆش ئەو زاراوانەن ئێستا لە هەموو زاراوەیەکی تر زێدەتر بەکاریدەهێنم، بڕیارم نەداوە ببمە موزیسیانێک کە بەشێوەیە تەقلیدییەکە بەشداریی لە دروستکردنی گۆرانییەکدا بکەم، نا من موزیکی رووتم دەوێ، چوونکە لە "نیتشە"وە فێربووم بەهۆی موزیکەوە خۆم لە مەرگێک رزگار بکەم کە هەقیقەت دەیهێنێت، موزیک رزگارکەرە، ئیدی نازانم چ "ڤاگنەر"ێک وەهای لە من کردووە، پەیوەست بم بە موزیکەوە؟، ئاخر من چەندین جار ڕۆحی ونبووی خۆمم لە پارچە موزیکێکی کلاسیکی یان سیمفۆنییەکی "بیتهۆڤن یاخۆ "مۆزارت"دا دۆزیوەتەوە، دەم هەمیشە لە پێدەشتی ئاوازەکاندا لە بەجێماوە. ئەوە مەسیقایە کە ناهێڵی مردووانە ژیان بکەم.

ئەوەی لە دنیای "نیتشە" قووتارم نابێت، بیر لە شاکارە گەورەکەی دەکەمەوە "زەردەشت وا دەڵێت!" ئەم گوزارشتە زۆر بەتوندیی رایگرتووم کە دەڵێ "لەناو هەموو نووسراوەکاندا تەنیا ئەوانەم خۆشدەوێ بە خوێن نووسراونەتەوە، بە خوێنی خۆت بنووسە، ئەوسا دەزانی خوێن گیانە". دیسانەوە لەسەر چەمکی "مەرگی خوا" دەوەستم، چوونکە "نیتشە" مەبەستی لە وتەزای "خوا مرد" ئەو جیهانبینییە پیرۆزکراوەی مۆدێرنە بوو کە وەک ئاینێک خۆی دەنواند، پاشان سەرسام دەبم بە ڕۆحە یاخیگەرەکەی و لەوانەشە ئەوەی منی کۆمۆنیست بە ناو جیهانی ئەم فەیلەسووفە ئەنتی مارکسییە ڕابکێشێت، ئەو ڕۆحە ئەریستۆکراتییە بە هەست دەکەم لە خەمدا زۆر بە زەقی

ڕەنگیداوەتەوە. من خەتەی ئەو ڕۆحە بەرچاوی لێڵ کردووم، تەنانەت زیاتر لە هەر شتێک بۆ ڕەگە ئەریستۆکراتییەکەی خۆم دەگەڕێمەوە و هەمیشە وەک چەکێکی شانازیی و منەت بۆ خەڵکی دەفرۆشمەوە. من هەشتا ئەم پارادۆکسەم لەخۆمدا چارە نەکردووە، ئەرێ چەپێکی شێلگیر و رادیکاڵ و دنیای نیتشە و ڕۆحی ئەریستۆکراتی چی پێکیانەوە دە بەستێتەوە؟.
کاتژمێر 5:30 لەگەڵ برادەران باسی کارێکی شانۆیمان کرد، تا پێشکەشی ئەو گەنجانەی بکەن دەنە هەڵەی میدیا، رام وایە “هاملێت” شانۆگەرییەکە زۆر دەگیرێ، هاوڕێیانی تر باس لە”ڕۆمیۆ و جولێت” دەکەن، بە مەرجی ئەوە سەرم لەقاند بۆ ئەو شانۆگەرییە، ڕۆڵی “ڕۆمیۆ” بۆ خۆم بدرێت. تەنانەت بیرم لە دەستنیشانکردنی “جولێت”یش کردەتەوە!، هەرچەند رای سەرەکی من ئەوەیە شانۆگەرییەکی یاخیگەرانە نمایش بکەین، لە ناوەوە بیروڕا رادیکاڵییەکانی منی تێدا ڕەنگ بداتەوە، بەڵام دۆخی ئێستا سەردەمی ڕاچەنین و یاخیبوون و ڕێنسانسی نەوەی نوێیە. بڕوا دەکەم دەتوانین تابۆکان بشکێنین. دەتوانین شۆڕشی 1968ی قوتابیانی فەڕەنسا و دروشمی “با قەدەغەکردن قەدەغە بکرێت” و چەپاندنی سێکسیی و سەرکوتی رامیاریی و گرێی ئۆدیبی تاکی کورد و سادیزم و هەرەسی ئاکاریی دەسەڵاتی سیاسیی پێکەوە بکەینە هەوێنی کارێکی شانۆیی!! من ئێستا دەمەوێ سبەی ئەو تەرحە بۆ هاوڕێیان بکەم، بە توانای سادەی خۆشم شان دەدەمە بەر نووسینی تێکستێکی لەو جۆرە تاکو دواتر وەک بەرهەمێکی شانۆیی نمایشی بکەین. ئەمە لە ئێستاوە پڕۆژەی منە.

1-9-1997

تێبینی: ئەم بەشە لە لاپەڕە 15-18 کتێبی “فلاشباک”چاپ و بڵاوکراوەتەوە. کتێبەکەش لە سەرەتای ساڵی 2017 چاپ بووە.

ڕەخنەیی سیاسی لە شیعرەکانی

(پێشەوا کاکەیی)ـدا.. پەرێشان
خالید سابیر

پێشەکی

ڕاستییە جەگەرەکانی وەکوو سیاسەت و سیاسەتکردن و ئازادی و دیموکراسی لە کۆمەڵگەی ئێمەدا، بمانەوێ یان نەمانەوێ، ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ، کاریگەری بەرجەستەیان جێهێشتووە لەناو ئەزموونە هەستەکییەکانی ئێمەدا. لە ڕوانگەی گریمانەکانی پەیوەستبوونی ژیانی مرۆڤ بەو سیستەمە سیاسییەوە، زۆربەی شارەزایان و ڕەخنەگران دەڵێن: ئەدەب، بە شێوەیەکی زیندوو پەیوەستە بە بارودۆخی ژیانی مرۆڤەوە. ئەدەب، شتێکی بەرجەستەیە زیاتر لەوەی شتێکی واتایی بێت، ژیان بە هەموو جۆراوجۆرییەتییە دەوڵەمەندییەکانەوە نمایش دەکات.
ئێمە هەموومان ئەوە دەزانین شاعیر کاتێک دەمرێت کە بەهەڵوێست بێت لە ئاست ڕووداوە گەورەکان و کارەساتە مێژووییەکان. بۆیە شاعیری داهێنەر کەسێکە هەرگیز لەگەڵ دەسەڵاتی زۆرداردا یەک نابێت و داکۆکی لێناکات و یەکێک لە ئەرکە هەرە گرنگەکانی قسەکردنە لە کاتی پێویستدا (هەڵوێست وەرگرتن)، بۆ ئەم مەبەستەش، کەی ویستی و لە کوێ پێویست بوو بێتەگۆ، بێ ئەوەی چاوەڕێی مۆڵەتی کەس بکات، ئەوکاتە شاعیر وەک داهێنەر خۆی خوڵقاندووە، چونکە نە بەرهەمی هیچ بڕیارێکە و نە زادەی هیچ دەسەڵاتێک.

تەوەری یەکەم:
چەمک و پێناسەی ڕەخنەی ئەدەبی:

ڕەخنەی ئەدەبی، وەکوو لقێکی دیار و چالاکی نێو دنیای لێکۆڵینەوەی ئەدەبی، گەلێک پێناسە و هەڵسەنگاندنی بۆ کراوە، بە پێی میتۆدە ڕەخنەییە جیاجیاکان؛ لێرەدا بە کورتی چەند پێناسەیەک دەخەینە ڕوو.
((ڕەخنە «criticism» هونەری هەڵسەنگاندن و شیکردنەوەی کارە ئەدەبی و هونەرییەکانە لەسەر بنەمایەکی زانستی- پشکنینی زانستیانەی دەقە ئەدەبییەکان؛ لە ڕووی: سەرچاوەکانییەوە، ڕاستی ناوەڕۆکەکەیەوە، سەرهەڵدانییەوە، هەروەها لە ڕووی سیفاتەکان و مێژووەکەیەوە.))
(ئیبراهیم مەحموود خەلیل، ٢٠١٧: ١٢)

یان ڕەخنە بریتییە لە: ((ناسین و نرخ و بەهای بەرهەمی ئەدەبی و ڕاڤە و شیکردنەوەی بە شێوەیەک کە چاک و خراپی ئەو بنوێنێت و

سەرچاوەکان نیشان بدات.)) (هیمداد حوسێن، ٢٠٠٧: ٢٠)
کەواتە، ڕەخنە بریتییە لە شڕۆڤەکردن و ڕوونکردنەوە و ڕاڤەکردنی دەقی ئەدەبی بە پێی میتۆد یان ڕێبازێکی دیاریکراو. لە ڕوانگەی ئەم پێناسانەوە تێدەگەین کە هەرڕەخنەگرێک و لێکۆڵەرێک لە دید و ڕوانگەی جیاجیاوە بۆ ڕەخنەی ئەدەبی دەڕوانن، بە پێی ئەو میتۆدەی کە کاری لەسەر دەکەن و بە ڕاستی دەزانن، بەو جۆرە ڕەخنەی ئەدەبی بە جۆرە (زانینێکی ئەدەبی) هەژمار دەکرێت؛ چونکە بە پێی کۆمەڵێک بنەما و ڕێچکە کار دەکات و لۆژیک و ڕوونکردنەوەی تایبەتی خۆی هەیە، بە پێچەوانەی ئەوەی کە لێرە و لەوێ لەسەر لاپەڕەی ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا بەدی دەکرێت، نە ستایشکردنە، نە داشۆرین، بەڵکوو تەنها وەکوو چالاکییەک و خوێندنەوەیەکی زیرەکانەیە، بە پێی چێژ و تێگەیشتن و سەلیقەی خوێنەر لە هەمبەر ڕەهەندە جیاجیاکانی دەقە ئەدەبییەکە.

ڕەخنەی سیاسی:

یەکێک لەو زانستانەی کە پەیوەندییەکی پتەوی بە ڕەخنەوە هەیە، زانستی سیاسەتە بەتایبەت ئەو میتۆدانەی کە ئیش لەسەر بار و دۆخ و جیهانی خاوەن دەق (نووسەر) دەکەن. بەر لەوەی باسی (ڕەخنەی سیاسی) بکەین، بە شێوەیەک لە شێوەکان، لەناو ئەو میتۆدانەی کە کار لە دەرەوەی دەق دەکەن، واتە میتۆدە کۆنەکانی وەکوو (مێژوویی و کۆمەڵایەتی و دەروونی) ڕەخنەی سیاسی بەدی دەکرێت؛ چونکە هەریەکێک لەم بوارانە دەربازی نەبووە لە ڕەنگدانەوەی بیر و باوەری سیاسی و ئایدۆلۆژی، بۆیە کە باس لە ڕەخنەی سیاسی دەکەین، ناڕاستەوخۆ تێکەڵەی ئەم میتۆدانە دەبینەوە.
ڕەخنەی سیاسی، ڕەخنەگرتنە لە بار و دۆخ و سیاسەتی چەپەڵانەی سیاسییەکان و پەردە هەڵماڵین لە ڕووی کارە قێزەون و بەرژەوەندی خوازەکانیان، لە بەرانبەردا هەڵوێست وەرگرتنە بە پەیڤ و وشە و بەرەنگاربوونەوەی سیاسەتی تاکڕەوانەی سیاسییەکان لە پێناو گۆڕینی ئەو کەتوارە نالەبارە و فەراهەمکردنی ژیانێکی ئاسوودە و ئارامتر بە تاکەکانی ئەو کۆمەڵگەیە.
هونەر، ئاوات و هیوای مرۆڤ لە کۆمەڵێکی تایبەتی و قۆناغ و بارودۆخێکی تایبەتیدا دەردەبڕێت، لەبەر ئەوە ڕاستەوخۆ بێت یان ناڕاستەوخۆ سیاسەت و ئایدۆلۆژیا ڕەنگدانەوەیان هەیە لەناو بەرهەمی شاعیران. ((بە پێی تیۆری مارکسیزم بنیاتە بنەڕەتییەکانی ژیانی ئادەمیزاد لە لایەن ئابووری و پەیوەندییەکانی بەرهەمهێنانەوە دیاری دەکرێت؛ واتە هەر ژێرخانێک «بنیاتێکی

ژێرەوە» سەرخانێک «بناتەکی سەرەوە»ی خۆی هەیە. ئەم سەرخانە، لە ڕەوتە ئایدۆلۆژییە -سیاسیی، دینی، فەلسەفی و هونەری-یەکەیدا خۆی دەنوێنێت.)) (کەمال میراودەلی، ٢٠٠٥: ١٩٣)

بەدرێژایی سەردەمە جیاجیاکان، بیری ڕەخنەی سیاسی بەدی دەکرێت لەناو بەرهەمی شاعیران و هونەرمەندان، چونکە ((هونەرمەند و ڕۆشنبیری سەربەخۆ، لەو کەسایەتییە زۆر کەمانەن کە ئامادەن بە دژایەتیکردنی (لە قاڵبدان) کە مردنی شتە جوانەکانی بە دوادا دێت، چاوکردنەوە و تێگەیشتنی نوێ، بریتییە لە توانای کارکردنی بەردەوام بۆ ئاشکراکردن و شەرمەزارکردنی دەمامکەکان و پاشان لەناوبردنی ڕوانین و بیر و باوەڕی لە قاڵب دراوەکان.))

(بیری ڕەخنەی هاوچەرخ، ٢٠٠١: ١٠٧)

ئینجا لەبەر ئەوەی لە هەموو ڕۆژگارەکاندا، دنیای هونەری و ڕۆشنبیریی جەماوەری و بیر و باوەڕی کۆی گشتیی خەڵک بە گوێرەی پێداویستییەکانی سیاسەت ئاڕاستە دەکرێن، لەو کاتەدا دەبێت هونەرمەند و ڕۆشنبیران، چاودێری بخەنە سەر سیاسەت و کاری سیاسی. جا ئەگەر لەم نێوەندەدا ئەدیب و نووسەران لە خەباتی سیاسیدا خۆیان بە هەقیقەت و بەها ڕاستییەکانی نێو کۆمەڵگە نەبەستنەوە، دوا جار ناتوانن بەرپرسیارانە مامەڵە لەگەڵ سەرجەم ئەزموونە زیندووەکاندا بکەن.

بێگومان ئەمەش مانای ئەوە نییە کە شاعیر هەمیشە ڕەخنەگری سیاسەتی حوکوومەت بێت و لە سەنگەری بەرگریدا بێت بۆ هێرشکردن، بەڵکوو بە جۆرێک سەیری کاری فکری و ڕۆشنبیری بکات کە بەردەوام هۆشیار و بە ئاگا بێت و هەمیشە ئاگاداری ئەوە بێت کە بیر و باوەڕە لاساییکەرەوەکان ڕێنمای ژیانی نەکەن و سنووری بۆ نەکێشن.

((ئەم جۆرە ڕەخنەی سیاسییەش بە زۆری لە شیعری ئەو شاعیرانەدا بەدی دەکرێت کە «نەتەوەیی»ن و خۆشەویستی نەتەوە و نیشتمان وایان لێ دەکات کە بە شیعری ڕەخنەئامێز بەرەنگاری سیاسەتی داگیرکارانی خاک و وڵاتەکەیان ببنەوە، جگە لەو جۆرە ڕەخنەیەش کە لە سیاسەتی داگیرکەرانیان گرتووە، لەهەمان کاتدا ڕەخنەیان لە ناتەبایی و خۆخۆری و دووبەرەکی میرو پاشاکانی کوردیش گرتووە.)) (ئومێد ئاشنا، ٢٠٠٨: ٦٣)

کەواتە، بە پێی ئەو بۆچوونە، شاعیرانی خاوەن هەڵوێست و ڕەخنەگر لە سیاسەتی سەردەم، هەست بە بەرپرسیارێتی دەکەن لە بەرانبەر بەها ئازادییەکانی کۆمەڵگە و بە جێبەجێکردنی ئەو ئەرکەش، دەبێت لە ڕیزی «ئۆپۆزسیۆن»دا بێت، بۆ ئەم مەبەستەش، دەسەڵاتی شاعیر یان ڕەخنەگری سیاسی، دەسەڵاتێکی ماددی یان ئابووری نییە، بەڵکوو

دەسەڵاتێکی ڕەمزییە. واتە، دەسەڵاتی قسەکردن و نووسینی هەیە لە بەرانبەر دەسەڵاتی شمشێر و پارەدا، بەڵام دوا جار ئەمیش هەر دەسەڵاتە. ئامانجی ئەدیبیش لای ڕەخنەی سیاسی ((پەیوەستە بە هەڵوێستی ئەدیب بەرانبەر بەو ململانێیەی لە کۆمەڵگەدا هەیە، ئەگەر گۆمەڵگە ململانێیەکی چینایەتی بە خۆوە بینی، ئەوا ئامانج و مەبەستی ئەدیب سەرخستن یاخود گوزارشتکردنە لە چینی کرێکار و چەوساوەکان.)) (ئیبراهیم مەحموود خەلیل، ٢٠٠٧: ١٠٠)
واتە، دەبێت ئەدیب هەردەم لە بەرەی گەل و چەوساوەکاندا بێت و گوزارشت لە ئێش و ئازار و مەینەتییەکانی ئەوان بکات، چونکە سیاسەت وەکوو تۆڕی ڕایەڵەیەکی بەهێز، ڕەگی خۆی بەناو هەموو کایەکانی ژیانی ئادەمیزاددا شۆڕ کردۆتەوە، لەو ڕوانگەیەوە ڕەخنەی سیاسی بە تەنها ((بایەخ بە ئەدەبی تایبەتمەند و بە بەها کۆمەڵایەتییە جێگرەوەکان نادەن، بەڵکوو بایەخ بەو ئەدەبە دەدەن کە بەرەنگاری دەکات و پەیوەندییە باوە کۆمەڵایەتییەکان لە نێوان نووسەران و بڵاوکەرەوەکان و خوێنەران و کارگێرانی تری ئەدەبدا دەگۆڕێت.)) (تێری ئیگڵتن، ٢٠١٦: ٤٨٥)
واتە پەردە هەڵدەماڵین لەسەر سیاسەتی ئەو سیاسییانەی کە بەبەرنامە ئیش لەسەر داڕووخانی کۆمەڵایەتی و نەمانی ئینتیمای نەتەوەیی دەکەن لە لای تاکی کورد.

تەوەری دووەم:

ڕەخنەی سیاسی لە دەقەکانی (پێشەوا کاکەیی)دا:

پێشەوا کاکەیی؛ لەم دەقە واڵایەدا (لە خانەچکەکەی ماڵی پوورە خونچەمەوە، بە کەلاوەکەی سەعیدیان) لە زۆر شوێندا، باسی سیاسەتی دوژمنکارییانەی وڵاتانی دراوسێی کوردستان دەکات، کە چۆن هەرجارە لەژێر ناوی جیاجیاوە کەوتوونەتە وەڕزەی خەڵکی کوردستان و لەناوبردن و پاکتاوکردنی نەژادی کورد، شاعیر بە شێوەیەک وەکوو ئاوێنە وێنەی ئەو کارەساتانەمان دێنێتەوە بەرچاو کە لە کات و شوێنی جیاجیای کوردستان بەسەر میللەتی ستەمدیدەی کورددا هاتووە؛ بۆیە شاعیر هەمیشە وابەستەی میللەتە و بە ڕوونی لە سەنگەری گەلەوە بەگژ دوژمندا دەچێتەوە. بۆ نموونە لە دەقی شیعری «ڕۆحی کەبانە»دا بەم جۆرە دەڵێ:

ئەوەی دێڕێک قورئانی بە مانا خوێندبێتەوە،
دەبێت تەفسیری کەبانە بزانێ.
ئەوەی فەرموودەیەکی پێغەمبەری خوێندبێتەوە،
دەبێت بزانێت کە جەژن بۆ دراوسێ ناکرێ.

بڕۆن لە پەڕتووکی هەڵەبجە بڕوانن،
لە لاپەڕەی سێ و دێڕی شازدەیەم نووسراوە:
ئاگاتان لە زارۆکەکانی کۆبانێ بێ.
بڕۆن فڕۆکە هەڵبدەن
با چیدی فرمێسک لە چاویان نەتکێ.
یاری قوڕقوڕێنەیان لەگەڵدا بکەن،
تا بزانن ئادەم چلۆن ڕۆحی بەبەر دێ.
با هەمووومان فێری ئەلفبێی تازە ببین
لە شەنگالەوە تا کۆبانێ،
یەکەم وانەش:
ئەنفالی حەوتەم بخوێندرێ!
(پێشەوا کاکەیی. ٢٠١٧: ٤٨-٤٩)

نووسەر؛ لێرەدا زۆر بە توندی تەحەدای ئەو سیاسەتە فاشیانەی وڵاتانی دراوسێ دەکات، لە هەر چوار پارچەی کوردستان کە چۆن لەژێر ناوی ئایینی ئیسلام کەوتوونە گیانی تاکی کورد و منداڵە بێتاوانەکانیان، لەکاتێکدا ئەگەر ئەوان تەنها تۆزقاڵێک لە قورئان و سوننەت تێگەیشتبان، هەرگیز کاری وا نامرۆڤانەیان دەرحەق بە خەڵکی سڤیل و بێتاوان نەدەکرد و دووچاری پاکتاوی ڕەگەزیان نەدەکردنەوە. شاعیر، لە (شەنگال و کۆبانێ)ـوە دەست پێ دەکات و کارەساتە جەرگبڕەکەی هەڵەبجە لە (١٦/٣/١٩٨٨) بەسەر دەکاتەوە و دەمانباتەوە سەر کۆستی شاڵاوەکەی ئەنفال کە بە چەند قۆناغێک جێبەجێ کرا، وەنەبێت تەنها لە نیشاندانی ئەو کارەساتانەدا بێ تەنها بەجێمان بێڵێت، بەڵکوو لە ڕێگەی وێنەی شیعری فەلسەفی زۆر جوانەوە، ڕێچارەی دەربازبوونمان لەو مەینەتی و سیاسەتە چەپەڵانە بۆ دەکێشێت و بەرەو کایەی بوون و نەبوونمان دەبات، لە ڕێی ڕزگاربوون لە ئەلف و بێی بیگانە و هۆشیارکردنەوەی تاکی کورد بۆ سوودوەرگرتن لە کارەساتەکانی مێژوو و بە هیوای دووبارە نەبوونەوەیان.
شاعیر؛ لە شیعرێکی دیکەدا، بە ناونیشانی «لەدوای حیکایەتەکان چۆن بچینرە کۆبانێ»دا دەڵێ:

با لێرە بڕۆین...
بە مەقامێکی هەڵەبجە و
بە لاوکێکی پوورە خونچەی گەرمیان و
بە سمۆڵەی قەترانەکەی «حەیتە»ـی ئێزیدییەوە،
بچینە کۆبانێ و

لە بەردەم زارەکەکانی ئەوەندەرە:
بە دەستەوەستان بکەوینە سەر ئەژنۆ.
گرفت نییە، جوگرافیا چی بەسەر دێ و چلۆن دەشێوێ.
ئەتاتورک چلۆن هاتووە و ئەردۆگان چلۆن خۆ دەنوێنێ.
دەبێت شەقامەکان پاک بکەینەوە لە وشەی عەرەبی،
لە ئاڵای ڕەشی دەستکردی تورکی،
میز لەسەر سنوورەکان بکەین…
تا ڕەنگی سووری جوگرافیا دەگۆڕدرێ.
با بەڕێیە نەوتەکان هەربتەقێنێنەوە،
باکمان نییە گەر لە برسانیش بمرین؛
نەک بە داهاتی ئێمە، داعش دروست بکرێ و
هەرخۆشمانی پێ لەنێو ببرێ.
(پێشەوا کاکەیی، ٢٠١٧: ٦١)

شاعیر؛ وەک تاکێکی خاوەن هەڵوێستی ئەم کۆمەڵگە (کوردەواری)ـیە، لەنێو جەرگەی قەیرانەکاندا دەژی. لەبەر ئەوەی بایەخ بە مەسەلەی ڕاستی و ئازایەتی و بەها مرۆڤایەتییەکان و دەزی نەتەوەیی دەدات، دەبینین بەناو قووڵایی کێشە سیاسی و مەسەلە نەتەوەییەکانی گەلی کوردستاندا دەچێتە خوارێ کە چارەنووسی میللەتێکی گەورە بە چوار کەمینەی ناو چوار دەوڵەتی ستەمکار کورت دەکاتەوە و باس لە درووستبوونی ژینگەیەکی سیاسی و سەربازی و درووستکردنی سنوور و تۆپۆگرافیای دەستکرد کە ((کوردبوون تیایدا وەک نەخۆشییەکی ترسناک دەبینرێت کە هەڕەشە لەو ژینگەیە دەکات تا ئەمڕۆ لە بەشێکی گەورەی ناوچەکەدا، کوردبوون وەک وەبایەک (وەبایەکی ئاسایشی) سەیر دەکرێت کە پێویستە لە ڕەگ و ڕیشەوە بنەبڕ بکرێت.))
(مەریوان وریا قانع، ٢٠١٩: ٢٧)

شاعیر؛ جگە لە پەردە هەڵدانەوە لەسەر سیاسەتی دەوڵەتانی داگیرکەری وەکوو تورک و هاوسۆز و هاوپەیمانەکانیان بە شێوەیەکی گاڵتەجاڕی تەنزئامێز دەیانخاتە ڕوو، دەت پەردەش لەسەر سیاسەتی بەناو سیاسییەکانی خۆشمان لادەدات و ڕووی ڕاستەقینەیان نیشان دەدات کە چۆن دەستیان لەگەڵ دوژمن تێکەڵ کردووە و گرێبەستی پەنجا ساڵەی بەتاڵانکردنی گەوهەری ژێرزەوی کوردستانیان لەگەڵ مۆرکردوون کە سەرەڕای برسیەتی و نەهامەتی لە پای ئەو پارە و سامانە زۆرە، بەهەمان داهاتی خۆمان قڕ دەکرێین و لە ناودەبرێین.

لە چەند تێکستی تردا، شاعیر پەنا بۆ تەکنیکی ساتیر و پێکەنین دەبات بۆ ڕەخنەگرتن لە سیاسەتی سەرکردایەتی کورد و حیزبە سیاسییەکان، بەدەر لە ڕەخنەی سیاسی، شاعیر تەکنیکی زۆر جوانی بەکار هێناوە لە نیشاندانی کەتوارییەتی کولتووری سیاسی کۆمەڵگەی

کوردی، لەسەر زاری کارەکتەرێکی شیعریی- درامی کە ناوی (حەمە شەت)ـە، ناخی خۆی هەڵدەڕێژێت. واتە، خۆی لە دەرەوەی شیعرەکەدا دەوەستێت، بەڵام تارماییەکەی لەناو دەقەکەدا بەدی دەکرێت، شاعیر لە سەرەتای قەسیدە شیعرییەکەوە باس لە سەردەمی منداڵییەتی و نەهامەتییەکانی ئەو قۆناغە و ژیانی تەنیایی ئێستای خۆی دەکات و دواتر دەیبەستێتەوە بە جیهانبینی و ژیان و چارەنووسی شەتەکانەوە. بەمجۆرە یەکانگیری هەرسێ چەمکی (شاعیر و شەت و منداڵ) ڕەهەندێکی ئیستاتیکی فەلسەفی جوانی بەخشیوە بە تێکستەکە و هەم وەکوو تەکنیکێک سوودی لە کارەکتەری (شەت) وەرگرتووە بۆ ڕازاندنەوەی ئەم شانە شیعرییە.

کاتێک دەڵێ:

لەناو باغچەکەی «سیامەندی شەریفی»
بە خۆیی و سەرجەم شەتەکانی ئەو شارە
لافیتەیەکی ڕەشیان بە دەستەوە گرتبوو،
لەسەریشیان نووسیبوو:
پرسەی ماتەمینی جوانەمەرگی شاری ڕۆشنبیریی
کە بە ڕووداوێکی سیاسی گیانی سپارد،
سەرەخۆشی خۆمان
ئاڕاستەی هەرپێنج بنەماڵەی خاوەن شەهید دەکەین،
خەڵکیش بەبەر ڕەحمی گیرفانی خۆی بدا.
ڕۆژبەر: 30/ 04/ 2014، یەکەم ڕۆژی پرسەکەیەتی.
کات: بەردەوامە.
هاتن: بۆ گشت مەدیاکانی ئەم زەنگاوەیە.
دەشزانین: «فاتیحە» ناخوێنن و
لەبنەوە ئاوها دەکەن: ها ها ها!
(پێشەوا کاکەیی، ٢٠١٧: ١٣)

شاعیر؛ ڕاستەوخۆ پەنجە لەسەر برینەکان دادەنێت و باسی شاری سلێمانی دەکات کە چۆن لەژێر دروشمی ئازادی و دیموکراسی هاووڵاتیان بە ناهەق خوێنیان دەڕژرێت، لەسەر زاری شەتەکانەوە هەڵوێست وەردەگرێت و پێی وایە ئیتر سلێمانی چیتر (پایتەختی ڕۆشنبیری) نییە، هەموو ئەمانە دەخاتە ئەستۆی هەر پێنج حیزبەکە، چونکە کەم تا زۆر هەموویان بەشدارن لەو شانۆ سیاسییەی ئێستا لە کوردستاندا بەڕێوە دەچێت. شاعیر بێئەوەی بیر لە بەرژەوەندی خۆی بکاتەوە، زۆر بوێرانە چی بە ڕاست بزانێت دەیڵێت. وەکوو غەیبزانێک هەست بە شتانێک دەکات کە کەسانی دیکە هەستی پێناکەن، پێشبینی ئەو کارەسات و مەترسیانەش دەکات کە بەڕێوەن و دوا جار دەستپێکی هەموو

ئەو نەهامەتیانە لە هەڵبژاردنەکانەوە دەست پێ دەکەن و بەردەوامیش دووبارە دەبنەوە.
پێشەوا کاکەیی؛ لە چەند تێکستێکدا لە (خانەچکۆکەی ماڵی پوورە خونچەمەوە، بۆ کەلاوەکەی سەعیدیان)ـدا پەنای بۆ تەکنیکی گاڵتە و گەپ و تەنزئامێز بردووە بۆ ڕەخنەگرتن لە هەردوو لایەنی سیاسی و کۆمەڵایەتی، چونکە پێی وایە کاریگەرترین شێواز بۆ بەربەرەکانێی لایەنی سیاسی، شێوازی پێکەنین و ساتیرئامێزە، گومانی تێدا نییە کە ((هەر لە سەرەتای سەرهەڵدانی نووسینی ئەدەبییەوە، هەم شیعر و هەمیش پەخشان، ساتیر وەک شێوازێکی ئەدەبی، ئامادەییەکی بەرچاوی لە دەقە ئەدەبییە سەرکەوتووەکاندا هەیە.))
(هاشم ئەحمەد زادە، ٢٠١٥: ٤٤)
لێرەدا ساتیر تەنیا مانای پێکەنین ناگەیەنێت، بەڵکوو ماهیەتێکی لەوە گەورەتری هەیە، ئەویش ئەوەیە کە لە ڕێی ئەو پێکەنینەوە پەنجە بخاتە سەر سیاسەتی گەندەڵکاران و مافیاکان کە دەمێکە حاڵەتی تێپەڕاندووە و بووە بە دیاردە.

ئێواران بە درەنگەوە دەچمە بازاڕ
دوو کیلۆ جۆن دەنمەوە، لە نێو زەرفێکی زەردی بۆگەندا؛
تا دەگەمەوە ماڵ، دانەیەکی تێدا نامێنێت.
شەش پرتەقاڵ دەکڕم، بە ئەحەی دراوسێی دەشداماو.
هەژدە فەردە گێنم، لە زیلێکی سەربازییدا دەئاخنم،
تا لەودیوی دەگەڕێوە کەس لێم نەگرێت.
پیاوێکی ڕیش خەڕەمەشی،
لە قوژبنی داڵانێکی نێو بازاڕدا، هاوار دەکات:
وەرن لە دە کیلۆ مۆز، هەر پێنج کیلۆم پێ ماوە.
یەکێکی دیکە لە خۆیەوە: بیستوچوار کاتکە دادەنێت،
بە گەڕینی شێوەی بازاڕ.
لە هیچیان وەکوو ئەو پیرەژنەیە پەست نین،
بە تووڕەییەوە پێیان دەڵێت: ئەهـ برەمتان تێ نەت
ئەوە چی تەنەکەیەکە دەیکوتن!
(پێشەوا کاکەیی، ٢٠١٧: ٨١)
دووبارە شاعیر بە زمانێکی داماڵدراو و تەنزئامێز ڕووبەرووی سیاسەتی هەر پێنج حیزبە دەسەڵاتدارەکەی کوردستان دەبێتەوە بە ئەم مەبەستەش زمانی تانە و تەشەر بە چەکێکی بەهێزی بەرەنگاربوونەوە دەزانێت، ڕەنگە ئەمە کاریگەرترین شێوازی ئەدەبی بێت بۆ ئاشکراکردن و شەرمەزارکردنی دەمامکەکان، شاعیر هەوڵ دەدات ڕاستییەکان بخاتە ڕوو، بێگومان ئەمەش کارێکی ئاسان نییە، چونکە

خوودی شاعیر وەک تاکێکی هۆشیار و درککردن بە ڕووداو و پێشهاتەکان هەمیشە لە نێوان (گۆشەگیری) و (لایەنگیری)ـدا دەژی.
لەو قەیرانی داڕووخانی ئابووری و ئەخلاقی سیاسییەدا کە هەریەک لەم پێنج لایەنە بە ئەندازە و قەوارەی خۆیان دەستیان هەیە لە هەرەسهێنان و شێواندنی شیرازەی کۆمەڵگەی کوردی لە هەموو بوارەکانی ژیاندا. بە هۆی ئەو کردەوە دزێوانەی کە کردوویانە شایەنی زیاترن لەو زمانە زبرەن کە شاعیر بەکاری هیناوە.

ئەنجام

١- شاعیر لە بەشێکی زۆری تێکستەکاندا، قسە لەسەر سیاسەتی داگیرکاری وڵاتانی بەناو دراوسێ دەکات کە چۆن بێبەزەییانە و دڕندانە لە هەوڵی قرکردن و سڕینەوەی نەژادی کورددان لە هەموو پارچەکانی کوردستان.
٢- زۆر بە توندی هێرش دەکاتە سەر سیاسەتی سەرکردایەتی هەر پێنج حیزبەکە کە چۆن کوردستانیان کردووە بە زەلکاو و زەنگاوێکی بۆگەن بە مەرامە شەخسییەکانی خۆیان.
٣- لە پاڵ ڕەخنەگرتن لە سیاسەتی دەرەوە، ڕەخنەی لە سیاسەتی سەرکردەکانی خۆمان گرتووە کە چۆن بوونەتە داردەست و یارمەتیدەری بێگانە.
٤- شێوازی پێکەنین ساتیرئامێز دەکاتە چەکی بەرەنگاربوونەوەی لایەنی سیاسی و کۆمەڵایەتی دەخاتە بەر نووکی نەشتەری ڕەخنەکانی و پێکەنین دەکاتە پاداشتی سەرنجی خوێنەر.
٥- پەردە هەڵماڵین لەسەر ڕاستی ڕووداوە مێژووییەکان و ئاشکراکردنی دەستی پشت ڕووداوەکان و لابردنی دەمامکەکان بۆ ڕای گشتی و خوێنەر.

سەرچاوەکان

١- ئیبراهیم مەحموود خەلیل، ڕەخنەی ئەدەبی نوێ، و. محەمەد تاتانی، ناوەندی ڕۆشنبیریی و هونەری دیالۆگ- کەرکووک، چاپی یەکەم، ٢٠١٧.
٢- پێشەوا کاکەیی، لە خانەچکەی ماڵی پوورە خونچەمەوە، بە کۆلاوەکەی سەعیدیان (دەقی واڵا)، چاپخانەی کارۆ- سلێمانی، چاپی یەکەم، ٢٠١٧.
٣- تێری ئیگڵتن، تیۆری ئەدەب، و. عەتا قەرەداغی، ناوەندی ڕۆشنبیری و هونەریی ئەندێشە، چاپخانەی تاران، چاپی یەکەم، ٢٠١٦.
٤- کۆمەڵێک نووسەر، بیری ڕەخنەی هاوچەرخ، و. نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد، دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی موکریان، چاپی یەکەم، هەولێر،

٢٠٠١.
٥- کەمال میراودەلی، فەلسەفەی جوانی و هونەر- ئیستاتیکا-، چاپی دووەم، سلێمانی ٢٠٠٥.
٦- کۆمەڵێک نووسەر، چێژی گێڕانەوە، ئا: شاخەوان سدیق، چاپخانەی کارۆ- بڵاوکراوەی نووسیار، ٢٠١٩.
٧- هاشم ئەحمەد زادە، جیهانی ڕۆمان، ناوەندی ڕۆشنبیری و هونەریی ئەندیشە، چاپی یەکەم، سلیمانی، ٢٠١٥.
٨- هیمداد حوسێن، دەروازەیەک بۆ ڕەخنەی ئەدەبی کوردی، چاپخانەی خانی، چاپی یەکەم، دهۆک، ٢٠٠٧.

“کچانی خۆر” فیلمی دەستپێکی یەکەمین فێستیڤاڵی فیلمی کوردی “مۆسکۆ” لە ڕووسیا..

مەنسوور جیهانی –

به فیلمی سینه‌مایی “کچانی خۆر” له ده‌رهێنانی “ئێوا هوسۆن” و به ده‌ورگێڕانی “گوڵشیفته فه‌راهانی”؛ یه‌که‌مین خولی فێستیڤاڵی فیلمی کوردی “مۆسکۆ” لە سینەما “ئۆکتۆبەر” لە شاری مۆسکۆ لە وڵاتی ڕووسیا ده‌کرێته‌وه.

فیلمی سینه‌مایی “کچانی خۆر” Girls of the Sun له ده‌رهێنانی “ئێوا هوسۆن” Eva Husson و به ده‌ورگێڕانی “گوڵشیفته فه‌راهانی” ئه‌کته‌ری ناوداری سینه‌مای ئێران و جیهان، به‌رهه‌می وڵاتی فه‌ره‌نسا له کاتژمێر 20ی سبه‌ی چوارشه‌مه ٢١ی جوولایی ٢٠٢١ له ڕێوڕه‌سمی کردنه‌وه و به‌شی “نمایشی تایبه‌تی” یه‌که‌مین خولی فێستیڤاڵی فیلمی کوردی “مۆسکۆ” لە هۆڵی ژماره ١١ی ناوەندی سینەمایی “ئۆکتۆبەر” لە شاری مۆسکۆ لە وڵاتی فیدڕاسیۆنی ڕووسیا ده‌چێته سه‌ر په‌رده.

فیلمی سینه‌مایی “کچانی خۆر” به ناوه‌ڕۆکی خه‌بات و به‌رخۆدانی کچانی کوردیی کۆبانێ له دژی گروپی تیرۆریستی داعش؛ له یه‌که‌مین به‌شداریی نێونه‌ته‌وه‌یی خۆیدا له به‌شی رکابه‌ریی سه‌ره‌کیی حه‌فتاویه‌که‌مین خولی فێستیڤاڵی نێونه‌ته‌وه‌یی فیلمی “کان” له وڵاتی فه‌ڕه‌نسا، چووه سه‌ر

پەردە و پێشوازییەکی بێوێنەی لێکرا.

“ئێوا هوسێن” لە وتووێژەکانی خۆیدا لەگەڵ دەزگاکانی راگەیاندن، ئاگاداربوون لە کردەوەی نامرۆڤانەی داعش لەگەڵ ئێزەدییەکان لە هەرێمی کوردستانی عێراق و بەسەرهاتە خەمناک و دڵتەزێنەکانی ژنان و کچانی بەدیلگیراوی کوردی بە ئەنگێزەی سەرەکیی خۆی لە باس کردنی ئەم بابەتە گرینگە ناو برد.

بە گوتەی ئەم دەرهێنەرە ناودارە فەڕەنسییە، ئازایەتی و بێباکی و لەخۆبردوویی ژنانی کورد لە خەباتی چەکدارانە لەگەڵ داعش بەڕاستی کاریگەری لەسەر ئەو هەبوو، هەر بەم هۆیەش بڕیاریداوە، چەند گۆشەیەک لەم خەباتە قارەمانانەیە وێنە بگرێت.

“ئێوا هوسێن” باوەڕی وایە کە “کچانی خۆر” لەو دەگمەن فیلمە جەنگیانەیە بە تەوەری ئافرەت کە وێنەیەکی ڕاستەقینە لە رووداوەکانی ئەم کارەساتە مرۆڤانەیە ئاراستە دەکات؛ لە هەمان کاتیشدا، پەیامێکی ئەرێنی هەیە و باسی شایستەیی و لێهاتوویی و تواناییەکانی ژنان دەکات.

“ئێوا هوسێن” یەکێکە لە سینەماکارانی ژنی ناوداری سینەمای فەڕەنسا و بەرهەم گەلێکی درەوشاوەی وەکوو؛ “بە هیوای مردن” Hope to Die، “بۆ ئەوانەی کە هەمیشە ئاڵۆزن” و “بەنگ گەنگ” Bang Gangی لە کارنامەی پیشەیی خۆیدا هەیە.

“ئێمانۆئێل بەرەکات” Emmanuelle Bercot ئەکتەری گەنجی فەڕەنسی و براوەی خەڵاتی چڵە خورمای زێڕینی باشترین ئەکتەری فێستیڤاڵی نێونەتەوەیی فیلمی “کان”ی فەڕەنسا، یەکێکە لەو هونەرمەندانەی کە لەم پڕۆژە سینەماییەدا بەشداری کردووە، ئەو دەوری “ماتیلدە” پەیامنێری جەنگی دەگێڕێت کە چاوەری ئەم رووداوە تاڵ و خەمبارانەیە و پەیوەندییەکی نزیکی لەگەڵ “بەهار” بە دەورگێڕانی “گوڵشیفتە فەراهانی” هەیە. لە فیلمی “کچانی خۆر”دا کە لە وڵاتانی فەڕەنسا و گورجستان وێنەی گیراوە، گروپێک لە هونەرمەندانی نێونەتەوەیی و ئەکتەرەکانی ناوچەیی بەشداریان کردووە.

یەکەمین خولی فێستیڤاڵی فیلمی کوردی “مۆسکۆ” MKFF بە بەرپرسیاریی خاتوو “گولیزەر گەردەن زەری” Gulizer Gerdenzeri، بە مەبەستی ڕەنگدانەوەی فەرهەنگ و مێژووی کوردەکان و هەروەها ژیانی مۆدێڕنی ئەم نەتەوەیە، بە چاودێری وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، بە نمایشی 15 فیلمی سینەمایی و 20 کورتە فیلمی

چیرۆکی و بەڵگەفیلم لە سینەماکارانی هەر چوارپارچەی کوردستان و وڵاتانی جیهان و هەروەها بە پشتیوانی “کارۆ ئاڕت” KARO.Art لە ڕۆژانی 21 تا 25ی جوولای 2021 لە هۆڵەکانی ناوەندی سینەمایی “ئۆکتۆبەر” لە شاری مۆسکۆ لە وڵاتی فیدڕاسیۆنی ڕووسیا بەڕێوەدەچێت.

بۆ زانیاری زیاتر:
www.moscowkff.ru

ترەیلەری فیلمی سینەمایی “کچانی خۆر”:
https://www.youtube.com/watch?v=-YESTC7Pt6s&t=16s